

Antoni Misiaszek

New Age współczesnym zagrożeniem

Studia Elbląskie 4, 335-344

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NEW AGE WSPÓŁCZESNYM ZAGROŻENIEM

Treść: — I. Wstęp. — II. Definicja i źródła New Age. 1. Źródła starożytne. 2. Źródła średniowieczne. 3. Źródła nowożytne. — III. New Age zagrożeniem dla wartości zasadnych. — Zusammenfassung.

I. WSTĘP

W okresie globalizacji i ogólnego poszukiwania sposobów zaspokojenia wszystkich potrzeb człowieka, powstaje pęd do eliminowania wszelkich, nawet najmniejszych trudności w całym procesie ułatwiania życia człowiekowi. Zaspokojenie potrzeb materialnych następuje przy pomocy rozwoju ekonomicznego i eksploatacji bogactw naturalnych. Natomiast zaspokojenie potrzeb duchowych jest bardzo skomplikowane, ponieważ istnieje zamieszanie w dziedzinie rozpoznania wszystkich potrzeb duchowych człowieka. Panuje zła praktyka wyznaczania potrzeb duchowych. Powstają instytucje, które czują się odpowiedzialne za ustalenie rejestru potrzeb duchowych człowieka w danym czasie¹.

Wiadomo, że między różnymi potrzebami duchowymi, człowiek wykazuje również zapotrzebowanie religijne. „Nieznane niższym istotom dążenie do wyjścia spoza siebie przekroczenie własnej ograniczoności i przygodności oraz do wejścia w kontakt z rzeczywistością pozaziemską, przeżywają jako *sacrum*, zawsze towarzyszy gatunkowi *homo sapiens*”². Również Sobór Watykański II stwierdza: „Ludzie oczekują od różnych religii odpowiedzi na tajemnice ludzkiej egzystencji, które jak niegdyś, tak i teraz do głębi poruszają ludzkie serca; kim jest człowiek, jaki jest sens i cel naszego życia, co jest dobrem a co grzechem (...) na jakiej drodze można osiągnąć prawdziwą szczęśliwość” (DRN n. 1).

Odpowiedzi na pytania dotyczące egzystencji, celu życia i eschatologii, poszukujemy w religii. Religia jako kult Istoty Najwyższej występuje w tzw. prakultach i praobjawieniu na poziomie kultury zbieracko-myśliwskiej³. Można

¹ Zmonopolizowane instytucje kultury i sztuki decydują co ma oglądać, słuchać, czytać i przeżywać współczesny człowiek. Pojawiają się dzieła, które tylko autor uznaje za dzieło sztuki. Społeczeństwo czuje się raczej obrażone.

² S. Dobrzański, *New Age — Pseudoreligia*, Kraków 1994, s. 3.

³ H. Zimoń, *Wilhelma Schmidta teoria monoteizmu pierwotnego i jej krytyka w wiedeńskiej szkole etnologicznej*, Warszawa 1984, s. 65.

zatem postawić twierdzenie dobrze uzasadnione, że religia należy do natury człowieka. Na każdym poziomie jego rozwoju była spotykana⁴.

U progu XXI w. człowiek w sposób szczególnie pragnie wejść w sferę duchową i nawiązać kontakt z Bogiem Stwórcą. Poszukiwania w tej dziedzinie mogą prowadzić w zupełnie przeciwnym kierunku. Zamiast zbliżania się do Boga, człowiek od Niego oddala się⁵. Dlatego następuje kojarzenie ze sobą wielu religii, które rozwinęły się w skrajnie odmiennych kulturach. Tu nie chodzi o wydobywanie wspólnych wartości duchowych, ale o pomieszanie wartości, a co gorsza zacieranie granicy między wartością a antywartością.

II. DEFINICJA I ŹRÓDŁA *NEW AGE*

Nazwa *New Age* oznacza — *Nowy Wiek, Nowa Era*. Używa się również takich określeń jak: *Nowy Ład, Era Wodnika*. Wieloznaczność samego określenia utrudnia podanie dokładnej definicji samego zjawiska. W każdym razie *New Age* jest to ruch społeczno-religijny, który stanowi synkretyzm wielu istniejących religii i zjawisk takich jak: buddyzm, hinduizm, sięga również do taoizmu, sufizmu, szamanizmu, gnozy, przez magię babilońską i egipską, sięga do astrologii, ezoteryzmu, okultyzmu, spirytyzmu, a nawet UFO i satanizmu. Jest to tylko fragment *New Age*. Ta mieszanka wierzeń, filozofii, praktyk i poglądów nieraz sprzecznych ze sobą może odpowiadać człowiekowi u schyłku XX i na początku XXI w. którego mentalność zdradza skłonności eklektyczne⁶.

New Age pod pretekstem starych religii i praktyk pragnie dać dzisiejszej społeczności nowy sposób na przeżycie zachwianej egzystencji. Człowiek poszukujący lub słabej wiary ma przed sobą wiele możliwości z których może wybierać według własnego uznania. „Ludzie są zaangażowani w ten, czy inny aspekt bogatego spektrum *New Age*. Przekraczają wszelkie granice, przybywają pod różnymi postaciami i niezależnie od tego czym się zajmują”⁷. Do przyjętych już idei ruch niosący Nowy Ład włącza wszystko, co może zmniejszyć rozdźwięk pomiędzy człowiekiem a naturą; nie dbając przy tym skąd te elementy pochodzą i czy pasują do siebie. Nowy Wiek dokonuje manipulacji wybierając sobie z różnych religii to, co atrakcyjne. Odrzuca wszystko to, co jest niewygodne, a szczególnie to, co wiąże się z odpowiedzialnością człowieka za jego czyny⁸.

„Żyjemy w świecie konsumpcyjnym, w kulturze, gdzie wszystko ma być łatwe, podane na tacy (...) Świat tworzy się jako globalna wioska, istnieją w niej producenci papki, którą równo się serwuje, jak i jej konsumenci. I mamy «fast food» i «fast wiare»”⁹. *New Age* taką „tanią” wiarę proponuje swoim zwolennikom.

⁴ H. Ringgren, A.V. Ström, *Religie w przeszłości i w dobie współczesnej*, Warszawa 1975, s. 54.

⁵ S. Rosik, *Etyczne poszukiwania współczesnego człowieka*, w: *Chrześcijańska wizja człowieka*, Poznań 1977, s. 191–223.

⁶ S. Dobrzański, dz. cyt., s. 20.

⁷ R. Bayer, *W Matni New Age*, Kraków 1996, s. 151.

⁸ A. Misiaszek, *Zagrożenia moralne młodzieży wyzwaniem dla duszpasterstwa*, Pelplin 1996, s. 145.

⁹ T. Alexiewicz, *Wiara w pigułce, czyli sekty*, Poznań 1998, s. 12.

W doktrynie Ery Wodnika przyroda nie jest sama w sobie dobra ani zła, jest przede wszystkim harmonijna. Podobnie zwierzęta nie postępują moralnie dobrze, ani źle, ale naturalnie. W odniesieniu do człowieka również postępowanie moralne powinno być naturalne. Dlatego New Age stara się znieść różnicę między dobrem a złem moralnym, tłumacząc wszystko tolerancją, która ma być najwyższą wartością moralną. W rzeczywistości jest to próba wprowadzenia harmonii między dobrem a złem, gdzie człowiek uciekając od odpowiedzialności za swoje czyny, obarcza winą siły natury.

New Age jest także eklektyzmem licznych prądów i nurtów filozoficznych, które głównie na przestrzeni ostatniego wieku pojawiły się w nauce. Do znanych inspiratorów Nowej Ery zaliczają się C. Gustawa Junga, Teilharda de Chardin, Rudolfa Steinera, Helenę Bławacką. Światopogląd Nowego Wieku, jako ruchu religijnego, wpływa również na wiele innych dziedzin życia społecznego.

Nowy Wiek jest przymierzem ludzi złączonych światopoglądowo-religijnymi ideałami i dążeniami. Dla coraz to większej liczby osób stanowi alternatywę w stosunku do „skostniałych”: chrześcijaństwa, judaizmu, islamu¹⁰. Stanowi także pewne *novum*, które zawiera wiele tajemniczości i okultyzmu, a to wzmacnia zainteresowanie i chęć głębszego poznania.

New Age: „nie jest religią, a jednak jest ruchem religijnym, jest wizją człowieka i świata, a także i kluczem interpretacji rzeczywistości; nie jest nauką, a jednak opiera się na prawach naukowych, nawet jeśli szuka tych praw w gwiazdach”¹¹. Jeżeli zwolennicy Nowej Ery uważają się za ludzi religijnych, a tak zwykle bywa, to ich poglądy można nazwać rodzajem wiary. Jednak analizując ich przekonania, nie zawsze można mieć pewność, że idzie tu o przekonania religijne. Rezolucja Departamentu Do Spraw Nowych Religii w USA z 1985 zawiera orzeczenie: „New Age jest ruchem duchowym, społecznym i politycznym, którego celem jest transformacja jednostek i społeczeństwa na drodze mistycznego oświecenia, służąca wprowadzeniu utopijnej ery harmonii i rozwoju”¹². Założyciele ruchu uważają, że obecna cywilizacja zbliża się do punktu krytycznego, który dokona wielkiego podziału w historii naszego świata. Ma nastąpić koniec pewnego cyklu rozwoju człowieka, a rozpocznie się nowy cykl. W ewolucji wszechświata dokonują się pewne skoki podobne do energii i samego życia, które doprowadzą do katastrofy całą ludzkość¹³.

Propozycję obudzenia nowej świadomości oferowane przez New Age coraz bardziej wciskają się do naszego życia za pośrednictwem środków masowego przekazu. W rezultacie następuje osłabienie więzów z Kościołem, tradycją i własną tożsamością.

New Age nie jest w zasadzie niczym nowym. Nowość polega na kumulacji i synkretyzmie wielu religii, wierzeń, praktyk stosowanych w zamierzczłej przeszłości, bez względu czy harmonizują one ze sobą, czy też są przeciwstawne. Era Wodnika sięga swoimi korzeniami w przeszłość do ludów pierwotnych, starożytnych do czasów średniowiecza, nowożytnych i współczesnych.

¹⁰ R. Tomczak, *Bezdroża New Age*, Zielona Góra 1994, s. 18.

¹¹ W. Nowak, *Sekty w Polsce a młodzież*, Olsztyn 1991, s. 72.

¹² C.V. Manzanares, *Prekursorzy New Age*, Warszawa 1994, s. 8.

¹³ G. Daniels, *Nowy Ład, Nowa Ludzkość, Nowa Wiara, New Age*, Kraków 1992, s. 10.

„Ruch Nowej Ery nie jest wielkością statyczną, lecz dynamiczną będącą w ruchu, zorientowaną na przyszłość a zarazem jest jak odkurzacz, który wciąga w siebie wszystko co zostało wymiecione ze wszystkich wieków”¹⁴. Chcąc wskazać najstarsze źródła tego ruchu, musimy dokonać retrospekcji do czasów pierwotnych. Nie będzie to żadną przesadą, gdyż Nowy Ład jest określony jako neopogaństwo, ponieważ odwołuje się do wierzeń ludowych. Człowiek pierwotny żył w bardzo dużej harmonii z naturą. Religia w czasach pierwotnych stanowiła bardzo istotny element życia, ponieważ decydowała o działaniu człowieka na wszystkich odcinkach jego życia. Widział on przejawy świętości tzw. *hierofonię* w wielu przedmiotach, np. kamieniach, drzewach. Święty kamień, czy drzewo nie odbierały czci jako przedmioty, ale jako objawienie rzeczywistości nadprzyrodzonej, świętej. „Dla ludzi, którzy dostępują przeżycia religijnego, cała natura może się objawić jako sakralność kosmiczna, a wtedy kosmos w swej całkowitości staje się hierofonią”¹⁵. W przeżywaniu *sacrum* człowiek potrzebuje: „znaku, który ustanowiłby punkt stały”¹⁶. Tworzy on miejsce święte, otaczając je wielką czcią.

Analizując dzieła sztuki, jakimi są rysunki w grocie Lascaux zwanej przedhistoryczną kaplicą sykstyńską, dochodzimy do wniosku, że te rysunki mają charakter religijny. A więc nie ulega żadnej wątpliwości, że jaskiniowcy uprawiali magię i wyznawali animizm¹⁷.

1. Źródła starożytne

W świecie zachodnim zauważamy regres religijny. Społeczeństwa szukające wszelkiej podstawy w nauce, lub w racjonalnej polityce, coraz bardziej ciężą ku praktykom magicznym. Pojawił się schemat, który towarzyszył wielkim kryzysom duchowym końca różnych epok. Świat zachodni żyje w klimacie magii podobnym do czasów późnego Cesarstwa Rzymskiego, okresu odrodzenia czy romantyzmu¹⁸. W czasie, gdy chrześcijaństwo przenikało cywilizację pogańską rozpoczynając nową erę, wzrastało wtedy zainteresowanie praktykami cudotwórczymi i wróżbiarstwem. Filozofia zwracała się w stronę platonizmu. Pitagoreizm stawał się religią zastępującą religię rzymskich republikanów i klasyczną filozofię grecką¹⁹.

Pod koniec średniowiecza w czasie odrodzenia i reformacji niepokój duchowy również charakteryzował się rozkwitem magii. Przez całe wieki trwał pogląd, że odrodzenie było epoką rozumu, podczas gdy było jedną z najbardziej magicznych epok. Wymienić tu można Keplera, który układał horoskopy i napisał relację z podróży na księżyc, którą odbył niesiony siłami demonów.

Prekursorem nowego politeizmu jest James Hillman, który sięga do metody introspekcji, dzięki niej wydobywa z nieświadomości postacie zwane *daimones*

¹⁴ J. Drane, *Co Nowe Age ma do powiedzenia Kościołowi?*, Kraków 1993, s. 15.

¹⁵ M. Eliade, *Sacrum i profanum*, Warszawa 1996, s. 8.

¹⁶ Tamże, s. 21.

¹⁷ L. Grabowski, *Wielki Nieznany*, Płock 1993, s. 264.

¹⁸ R. Tomczak, *New Age*, w: *Leksykon Teologii Fundamentalnej*, Lublin – Kraków 2002, s. 834–836.

¹⁹ J. Umiński, *Historia Kościoła*, t. 1, Opole 1959, s. 126.

czyli pośrednicy. Hillman utrzymuje, że chrześcijaństwo wytepiło je, jako demony. W swoich wystąpieniach powołuje się na tradycję magiczno-mistyczną czerpiąc z Plotyna, Jamblicha, Proklosa i Marcilia Ficina. „W świecie w którym nie istnieją tajemnice jakich nauka obiecywała by wyjaśnić, w których władza, jaką zapewnia postęp techniczny, obiecuje przemeblować samego człowieka, traci on spokój ducha (...) Zując w nadmiernie zrationalizowanym świecie cofa się do pierwotnego poziomu duchowego. (...) Zwraca się w stronę tajemnic pogrzebanych w przeszłości, ażeby sprawdzić gdzie nastąpił błąd w rozwoju cywilizacji. Jest to szalona i niemożliwa próba powrotu do dzieciństwa”²⁰.

Postęp racjonalizmu pozbawił sensu wiele metafor, na których opierał się tradycyjny język religijny. Zaspokojenia potrzeby religijnej zaczęto szukać w obszarach dotychczas zakazanych. Zaczęto sięgać do starodawnego pogaństwa, które stawało się coraz bardziej modne. Powszechny powrót do magii nie jest przypadkowy, podobnie jak nieprzypadkowe jest zainteresowanie mocami magicznymi po utracie wiary w technikę. Magia jest wcześniejsza od religii i nigdy całkowicie nie zaginęła. „Według J.G. Frazera, magia opierała się zawsze na zasadzie współzależności (wszystko jest jedno, istnieje tajemny związek między dwoma przedmiotami, które są sobie tożsame [...] i przenośną (rzeczy, które były zjednoczone zachowują jedność)”²¹.

Pewną formę postawy magicznej odnajdujemy w nihilizmie, który jest herezją powstałą w ramach ideologii do niedawna panujących, np. socjalizm, nacjonalizm. Jedynym usprawiedliwieniem w działaniu nihilistów jest siła, która opiera się na reklamie i środkach masowego przekazu²². Terrorysta zabijając jakąś osobę nie czyni tego kierując się tym, kim ona jest, lecz co symbolizuje, np. kapłan, wojskowy, uczony, a nawet obywatel innego kraju. Dokonuje on magicznej ofiary typu przenośnego. Śmierć jednej osoby symbolizuje śmierć systemu. Palenie podobizny, niszczenie książek z powodu odrzucenia ideologii autora jest aktem ideologii homeopatycznej²³. Magia występuje również w nihilistycznym pojmowaniu własnego życia, które należy dobrowolnie poświęcić w akcie terrorystycznym, najczęściej dla bliżej niesprecyzowanej sprawy.

Doszukając się źródeł inspiracji New Age należy wymienić starożytne praktyki wieszczbiarstwa i wróżbiarstwa, zwanego mantyką. Jednak największe znaczenie źródłowe dla New Age ma astrologia, której istotą jest przepowiadanie przyszłości przez analizę pozycji ciał niebieskich. Najstarsze systemy astrologiczne spotykamy w starożytnym Egipcie, Chinach, Indiach i w Babilonii, w której astrologia stanowiła oficjalną religię. Obecnie prawie w każdej gazecie spotykamy horoskopy. W New Age doszukamy się także echa hermetyzmu, który jest łączony z osobą Hermesa Trismegistosa autora licznych dzieł. „Hermetyzm rozwijał się od III wieku przed Chrystusem do III wieku po Chrystusie. Jego teksty mają charakter magiczny i astrologiczny, odwołują się też do różnych nauk (np. medycyny). Czołowi przedstawiciele hermetyzmu głosili, iż mają dostęp do odwiecznej

²⁰ O.D. Santagada, *Wspólnoty kościelne i nowe ruchy*, Warszawa 1995, s. 181.

²¹ Tamże, s. 186.

²² A.B. Stępień, *Elementy filozofii*, Lublin 1986, s. 65.

²³ W. Tatarkiewicz, *Historia filozofii*, t. 2, Warszawa 1978, s. 182.

i boskiej wiedzy. (...) Obecnie terminem „hermetyczny” określa się grupę, naukę, tradycję o charakterze inicjacyjnym, która domaga się interpretacji wtajemniczonych²⁴. Dualizm istoty ludzkiej, gdzie ciało jest więzieniem, duszy znajdujemy w orfizmie, oraz gnostycyzmie, filozofiach Wschodu, które są inspiracją dla Ery Wodnika. Nowa Era to „bazar” wszystkiego, co ma posmak tajemniczości, co wykracza poza nasze zmysły i poznanie. Wielką popularnością cieszy się starożytna cywilizacja Egiptu, tamtejsze praktyki magiczne, a w szczególności piramidy, na temat ich powstania i przeznaczenia. W związku z piramidami pojawiło się wiele hipotez. Powstała nawet dziedzina nauki zwana piramidologią, która doszukuje się w wielkiej piramidzie Cheopsa naukowych i futurystycznych prawd, które ponoć są w niej wpisane. Początek studiów nad piramidami rozpoczął się w 1865 roku. Założycielem był C. Pazzi Smith, który ma do dziś swoich kontynuatorów. Do najbardziej znanych należy Erich von Däniken. On uważa, że twórcami piramid były istoty pozaziemskie. Z piramidologii i wierzeń Egiptu czerpią różne sekty i grupy ezoteryczno-okultystyczne²⁵.

W ostatnim czasie pojawiły się próby ożywienia druckiego czarownictwa, jako nowej religii sprzecznej z chrześcijaństwem. Zainteresowanie druidyzmem jest jedną z cech synkretycznego New Age. Wiele grup sięga do filozoficznego ruchu wywodzącego się z islamu zwanego sufi, który interpretuje islam w sposób irracjonalny i mistyczny. „W niektórych swoich przejawach stara się wywołać niezwykle stany duchowe, między innymi za pomocą medytacji, modlitwą, sztucznym podnieceniem”²⁶. Nową Erę łączą silne związki ze starożytnym gnostycyzmem. Chrześcijaństwu niemal od początku jego istnienia towarzyszy gnostycyzm, który nie identyfikuje się z chrześcijaństwem, ale czerpie z niego inspirację²⁷.

2. Źródła średniowieczne

Kierunkiem okultystycznym, który dominował w średniowieczu była alchemia. Powstała ona w Egipcie, skąd od XII wieku rozpowszechniła się w Europie mieszając się jako gnoza z częścią wiedzy empirycznej. Alchemia jako wiedza tajemna opiera się na przesłaniu tzw. „szmaragdowej tablicy” Hermesa Trzykróć Wielkiego, która mówi, że wszystko na świecie jest wypływem i objawem jednorodnej materii. A więc według alchemików stosując różne zabiegi można zmieniać konkretne postacie materii. Alchemia to nie tylko próba przemiany ołowiu w złoto, ale jest poszukiwaniem czegoś, co nazywa się kamieniem filozoficznym. „Nie jest to prawdziwy kamień, lecz stan zrozumienia, który kiedy się go osiągnie daje władzę przekształcania samych żywiołów”²⁸. Do najslawniejszych alchemików zalicza się Nostradamusa, którego przepowiednie o losach

²⁴ C.V. Manzanares, dz. cyt., s. 57.

²⁵ E. Dąbrowski, *Religia Egiptu*, w: *Religie świata*, red. E. Dąbrowski, Warszawa 1957, s. 133–150.

²⁶ C.V. Manzanares, dz. cyt., s. 116.

²⁷ E. Potkowski, *Opozycja i herezje*, w: *Zarys dziejów religii*, red. J. Keller, Warszawa 1986, s. 603–628.

²⁸ J.C. Rider, *Praktyczny przewodnik po nowoczesnej magii*, Warszawa 1995, s. 220.

świata można kupić w większości księgarń na świecie. Emblematami alchemii były symbole heretyckie reprezentujące gnozę: „drzewo wiadomości” z Edenu oraz Ouroboros — wąż pożerający własny ogon. Symbol tego węża spotkać można w filmach i książkach z gatunku fantasy dla dzieci. Dla alchemików wąż był wcieleniem Hermesa, dawcy gnozy.

Innym zjawiskiem średniowiecza z którego korzystają współczesne wróżki i czarownice jest kabała oraz karty tarota, które zawierają symbol „drzewa życia”, mający odkryć przyszłość. Kabała sięga ku astrologii, czarom, numerologii, panowaniu nad demonami i wielu innym praktykom okultystycznym. Rozprzestrzenia się w świecie żydowskim, po czym za pośrednictwem Pico della Mirandoli kabalistyczna myśl przekroczyła granice kultury żydowskiej. Jej doktryna została zawarta w „Księdze Blasku”. Średniowiecze to także okres czarnoksięstwa, które towarzyszyło głównie biednej ludności wiejskiej. „Do mniej więcej 1350 roku pod pojęciem czarownictwo rozumiano zazwyczaj guślarstwo i magię — przeżytki dawnych zabobonów ludowych, pogańskie w tym tylko znaczeniu, że poprzedzające opozycji przeciw niemu”²⁹. W ciągu pierwszych trzynastu wieków chrześcijaństwa, czary karano śmiercią jedynie wtedy, gdy pociągały za sobą wymierne szkody. Zabiegi wróżebne stawiano na równi z prostytutką.

3. Źródła nowożytnie

New Age inspirowane jest również ruchem różokrzyżowców i bywa łączony z wolnomularstwem, chociaż oni nie przyznają się do łączności z Erą Wodnika. Natomiast fenomen UFO, który narodził się w latach czterdziestych, wywarł ogromny wpływ na ludzi świata Zachodu, począwszy od literatury pseudonaukowej a na filmach fabularnych kończąc.

Różokrzyżowcy w XVII i XVIII wieku tworzyli tajemne stowarzyszenia odwołując się do swego założyciela Chrystiana Rozeukreutzta. Inspiracją dla nich były dzieła protestanckiego teologa J.V. Andre, który głosił pansofię (powszechną mądrość) i tajemną wiedzę, czyli alchemię i magię. W pismach współczesnych różokrzyżowców pojawiają się wątki teozoficzne i okultystyczne, choć można znaleźć także deklaracje odzęgające się od okultyzmu i próby adaptacji myśli chrześcijańskiej. Wyraźnie i jednoznacznie ruch ten nawiązuje do idei gnozy z II wieku, a niekiedy terminy techniczne są wprost cytatami z literatury gnostyckiej. Tradycja różokrzyżowców ujawnia jeszcze jeden wątek gnostyckiego ruchu, a mianowicie ezoteryzm, który nawiązuje do tajemnych tekstów z II i III wieku. W 1909 roku została założona przez H.S. Lewisa najważniejsza grupa w całym ruchu różokrzyżowców — AMORC (*Anticus Misticus Ordo Rosae Crucis*), czyli Starożytny Mistyczny Zakon Różanego Krzyża. Swymi korzeniami sięga do epoki faraona Totmesa III, a jej związki z okultyzmem i satanizmem są oczywiste³⁰.

Inną istotną organizacją wchodzącą w skład Nowego Wieku jest masoneria zwana również wolnomularstwem, której dziewiętnastowieczne pismo nosiło tytuł

²⁹ R.H. Robbins, *Encyklopedia Czarów i Demonologii*, Warszawa 1998, s. 63.

³⁰ C.V. Manzanares, dz. cyt., s. 105.

„New Age”. Masoneria to „ezoteryczne i tajemne stowarzyszenie o charakterze inicjacyjnym. Apologeci stowarzyszenia jego początków w czasach budowy świątyni Salomona; ustanowieniu kolegów kapłańskich przez Numę Pompiliusza w epoce templariuszy, czy wywodzą go z symbolizmu pitagorejskiego”³¹. Początek masonerii jako stowarzyszenia o charakterze okultystycznym sięga XVIII wieku. W 1717 roku powstaje Wielka Loża Londynu, w 1721 roku *Konstytucja Wolnomularzy*, a w 1723 roku Wielka Loża Francji posiadająca wpływy na świecie. Loże masońskie były stowarzyszeniami spirytualistycznymi o charakterze etyczno-hermetycznym. Gromadziły wybijających się przedstawicieli różnych zawodów, wyznań i pochodzenia społecznego. Miały one bardzo rozbudowaną i malowniczą warstwę rytualną i w niej ściśle ezoteryczną formułę. Własną praktykę duchową nazywali sztuką królewską, a w rytuałach pojawiały się symbole alchemiczne jak: kielnia, dwudziestoczworcalowa miara i cyrkiel. Najistotniejszym rysem wolnomularstwa, który upodobia ten ruch do współczesnej Nowej Ery jest jego ponadwyznaniowość, nie mająca nic wspólnego z ateizmem czy libertynizmem. Nowi adepci zobowiązani byli do składania przysięgi na którąś ze świętych ksiąg (Biblia, Talmud, Koran, a nawet Wedy, czy inne pisma konfucjańskie). Jednocześnie w lożach panował zakaz prowadzenia dysput teologicznych, obowiązywał rodzaj praeligii, wiara w „Wielkiego Architekta Świata”, ojca wszystkich wyznań, który swój święty moralistyczno-hermetyczny przekaz ofiarował ludzkości u zarania historii. Ideał perfekcjonizmu eliminował z masonerii osoby niepełnosprawne i kobiety, jako osoby upośledzone. Masoneria jest związana z New Age poprzez deifikację natury jako domeny boskiego ładu zakłóconego bezrozumnym rozwojem cywilizacji, także wiarą w sojusz holistycznej nauki, gnozy i ponadwyznaniowej etyki w dziele zbawienia powszechnego. Kościół katolicki wielokrotnie poddawał krytyce wolnomularstwo. Papież Klemens XII zaniepokojony rozwojem ruchu, który łączył w sobie okultystyczny ezoteryzm z krytyką Kościoła katolickiego, ogłosił bullę *In eminenti apostolatus specula*, w której dokonał ekskomuniki masonerii. Ekskomunikę także ponawiał papież Benedykt XIV. Jan Paweł II utrzymał w mocy potępienie masonerii, która w znacznym stopniu przyczynia się do antywangelizacji, podpisując odpowiednią deklarację Kongregacji Doktryny Wiary z dn. 26 listopada 1983 roku. Członkowie różnych łóż masońskich bronią się nawzajem nie zważając na żadne względy etyczne. Wielu masońskich ideologów nie tylko byli okultystami, ale i satanistami.

Rozwój tendencji pogańskich znajdujemy w latach dwudziestych XX wieku w Niemczech. Pojawiły się próby germanizacji chrześcijaństwa oraz popularyzowanie pogańskich świąt. Działo wielu teologów rasistowskich, którzy bluźnili przeciw św. Pawłowi. Chcąc odrzucić Stary Testament sięgali do doktryny gnostyka Marcjona. W 1925 roku w jednej ze świątyni chrześcijańskich sprawowano bluźnierczy chrzest i liturgię, a Boga czczono jako „wieczny ogień” organizując procesje z pochodniami.

„Neopogańskie *numinosum* nie ukazuje się jako miłość, lecz moc. Dla cywilizacji, dla której moc jest idolem, pojawiła się ona symbolicznie w wymagowanych

³¹ Tamże, s. 132.

katastrofach, w demonach zapomnianych tradycji, w potworach z fantazji. Zarazem objawia się jako coś nieludzkiego w nowej mitologii pozaziemskich bogów³².

III. NEW AGE ZAGROŻENIEM DLA WARTOŚCI ZASTANYCH

Bóg proponowany przez New Age nie ma twarzy, ani imienia. Jest bezosobową energią, kosmiczną siłą, wibracją pierwotną. „Bóg jest świadomością, która manifestuje się jako gra wszechświata (...) Proces picia mleka można nazwać przelewaniem Boga w Boga, albowiem ten, kto pije mleko jest Bogiem i samo mleko również jest Bogiem”³³.

Według New Age: „Każda jednostka jest w swojej naturze nieosobowym Bogiem”³⁴. Celem Nowej Ery jest „rozwój mocy psychicznych i wyższych stanów świadomości, do których dochodzi się przez poznanie siebie i także wykorzystanie technik New Age, by w rezultacie uświadomić sobie własną boskość. Zapytajmy, czy jest w New Age grzech? No, w zasadzie jeden — kiedy jeszcze nie wiesz, że jesteś Bogiem to masz grzech; a poza tym nie ma, bo jak już jesteś Bogiem, to jakie możesz mieć grzechy? Krótko mówiąc New Age można sprowadzić do tego: wszystko jest jednym, wszystko jest Bogiem, wszystko jest świadomością, wszystko jest energią”³⁵.

Jeżeli człowiek jest Bogiem, to ma wszelkie przymioty Boga. A więc w praktyce wszystko zależy od niego. Sam decyduje o własnym postępowaniu, sam ustanawia dla siebie normy moralne. Biorąc jeszcze pod uwagę, że wszystko zależy od harmonii z naturą i to jest jedyne kryterium oceny. Natura jest dobra z samej zasady, dlatego nic nie może być złe, co jest w zgodzie z naturą. Nie ma różnicy między dobrem a złem moralnym. To, co dotychczas było uważane jako zło, w zasadzie jest dobrem tylko inaczej pojętym.

W praktyce mamy do czynienia z coraz większymi wpływami New Age na życie społeczne. Zagrożenie dotyka każdej dziedziny życia społecznego. Zanikają niektóre wartości moralne, które dotychczas były uważane za fundamentalne. U ludzi, którzy podejmują się odpowiedzialności wobec innych np. wyborców w niektórych przypadkach brak jest odpowiedzialności w działaniu. Wiele wydażeń wskazuje, że przestępcy cieszą się przywilejami. Zachodzi przesadny lęk, aby wobec nich nie naruszyć praw obywatelskich, należy im zapewnić wszelkie badania i opiekę. Natomiast ofiary ich przestępstw są nieraz traktowane obojętnie, a czasami agresywnie ze strony wymiaru sprawiedliwości. Częste przesłuchania szczegółowe, gdzie w drobiazgach dąży się do udowodnienia, że to ofiara przestępstwa ponosi winę za całe zdarzenie. Natomiast przestępca mógł postąpić zgodnie z naturą za co nie jest odpowiedzialny.

Działanie New Age jest widoczne w podejściu do autorytetów, do nauki, do przestrzegania prawa i porządku publicznego. W stosunkach między ludzkich

³² O.D. Santagada, dz. cyt., s. 186.

³³ B. Ferdek, *Obraz Boga w New Age*, w: *Złudzenia Nowej Ery*, Wrocław 1994, s. 57.

³⁴ M. Green, *Wierzę w kłeskę szatana*, Warszawa 1992, s. 169.

³⁵ P. Pawlukiewicz, *Zagrożenia Kościoła — New Age*, w: *IV Dni Młodzieży Akademickiej*, Wrocław 1995, s. 11.

stopniowo zanikają formy uprzejmości, kultury osobistej, zwykłej życzliwości i szacunku. Skoro człowiek jest Bogiem, to oddaje cześć boską samemu sobie, co w rezultacie przejawia się jako nadmiar egoizmu w kontaktach międzyludzkich.

Wpływ idei głoszonych przez New Age jest najbardziej widoczny w procesie wychowania młodego pokolenia. W opinii wielu rodziców szkoła ponosi wszelką odpowiedzialność za wychowanie dzieci. Rodzice bronią dzieci w każdej sytuacji niezależnie od tego, czy dziecko zawiniło, czy też nie. W przekonaniu rodziców ich dziecko jest zawsze niewinne³⁶. W praktyce mamy do czynienia z narkomanią wśród dzieci już w szkołach podstawowych. Szkoły w licznych przypadkach zatrudniają ochroniarzy, aby utrzymywali porządek w szkole i bronili dzieci młodsze przed agresją ze strony dzieci starszych.

Wychowanie w rodzinie nie jest pełne, ponieważ rodzice rezygnują, albo nie potrafią nauczyć dziecko takich cnót społecznych jak: szacunek do rodziców, do innych ludzi, szacunek do rzeczy materialnych i do rzeczy abstrakcyjnych takich jak: ojczyzna, naród, Kościół, tradycja, zwyczaj itp. Dziecko nie nabywa w rodzinie przyzwyczajenia do posłuszeństwa³⁷. Proponowane wychowanie w formie tzw. procesu bez stresów wynika z przekonania, że człowiek jest ukształtowany, wychowany wtedy, gdy zostanie przygotowany do życia zgodnego z naturą. A więc nie można zwalczać jego złych skłonności, ale należy mu uświadomić, że to co robi jest zgodne z naturą, a więc jest dobre. Wówczas następuje zanik poczucia odpowiedzialności za czyny dokonane, jak również deformacja sumienia. Skutki złe tak rozumianej filozofii wychowania są widoczne już w obecnym czasie.

NEW AGE — DIE GEGENWÄRTIGE BEDROHUNG

ZUSAMMENFASSUNG

Der Beitrag betrifft eine Bedrohung, die mit der allgemein existierenden Erscheinung „neue Ära“ verbunden ist. Der Autor konzentrierte sich vor allem auf die methodologische Präzision der uns interessierenden Erscheinung und wies auf die Definition und Quelle von New Age hin. Er berücksichtigte vor allem die geschichtlichen Wurzeln des Problems. Aus den sich ergebenden Konsequenzen des gegenwärtigen Phänomens — New Age — wurden die Gefahren der Schwankungen der Relationen Gott — Mensch hervorgehoben, wobei der letzte überbewertet wird. Berücksichtigt wurde auch das Problem der Relativierung der Wahrheit und des Einflusses von New Age auf den Erziehungsprozess der jungen Generation.

³⁶ A. Misiaszek, *Teologia pastoralna (podręcznik)*, Gdańsk 1994, s. 83.

³⁷ A. Misiaszek, *Teologia pastoralna dla świeckich*, Malbork 1999, s. 114.